

ZLATE ČERI

ILKA VAŠTETOVA

(Po narodni pravljici.)

Na koncu vasi, pod gozdom, je živel bajtar, ki se je pehal za kruhom od zgodnjega jutra do pozne noči. Imel je bolešno ženo in pet bledih in šibkih otročičev.

Nekoč se je vračal pozno ponoči od dela domov. Zdajci je zaslišal za seboj po gozdu strašno pokanje in šumenje. Ozrl se je in ustrašil. Za njim je prihajal velikanski mož, kosmat kakor medved. Dolga brada mu je segala do kolen. Oči pa je imel velike kakor kurja jajca. Na rami je nesel izrvano smreko.

Toliko, da je utegnil bajtar skočiti s pota v stran, pa je prilomastil velikan mimo njega.

»Da te, ti si pa dobro naložil!« zagodrnja bajtar.

Velikan ničesar ne odgovori, temveč se okrene in zavije v goščo. Ali — velika veja se mu zatakne ob drevo, za katerega je bil skočil bajtar. Velikan jezno zarjove in s silo potegne.

»I, pa se ti menda ne mudi tako zelo,« pravi bajtar, priskoči velikanu na pomoč in okrene vejo, ki se je bila vlovila za deblo.

Velikan nič ne reče, še zahvali se ne, temveč odvede smreko skozi goščo, da pokajo veje in se lomijo.

Ko pride bajtar domov, je bila ura že blizu polnoči.

»Kar na mostovžu bom spal nocoj, da ne zbudim žene in otrok. V bajti je itak prevroče,« je dejal bajtar in se ulegel kar na tla.

Pa ni še dobro zaspal, ko ga nekdo prime za rokav in ga siloma dvigne. Bajtar se vzdrami in ugleda velikana, ki ga je bil srečal v gozdu.

»Da te šment! Ali sem ti tako všeč, da me še spati ne pustiš?«

»Pojdi z menoj!« veli divji mož, potegne bajtarja z mostovža in ga odvede s seboj.

Bajtar se ni utegnil braniti. Velikan ga je vodil tako naglo po gozdu navzgor, da je bajtarju pohajala sapa. Drevila sta se skozi gozd, da je drevje in grmičevje letelo mimo njiju.

Kar se velikan ustavi na gozdnem obronku pred senožetjo, ki se je razprostirala daleč po gori, precej strmo navzgor. Bajtar je spoznal senožet — imenovala se je »Zlate čeri«. Zakaj so ji ljudje tako rekali, tega bajtar ni vedel. A velikan mu je pojasnil:

»V čerih pod to senožetjo leže ogromni zakladi. Od njih si lahko vzameš, kolikor hočeš, a pohiteti moraš, da se vrneš, preden ura zadnjikrat udari.«

In že je bajtar slišal uro, ki je v dolini bila polnoči.

Ko je zabrnel prvi udarec, je velikan topotnil z ного ob senožet. Zemlja se je stresla, zagrmelo je in — senožet se je razgrnila. Lepa

peščena stezica je vodila globoko v goro med visoke skale. Na koncu stezice so se pokazala črna železna vrata.

»Steci in pomni, kaj sem ti dejal!« je velel silni mož.

Bajtar se je na vso moč zaprašil po stezici proti železnim vratom. Vrata so se sama odprla in bajtarju se je zableščalo pred očmi od samega zlata, da je kar omahnil. Pa v istem trenutku se je spomnil, kaj mu je naročil velikan. Zgrabil je z obema rokama klobuk in zajel iz velike skrinje zvrhano poln klobuk samih bleščečih zlatnikov. Ne da bi se ozrl po zakladnici se je zadrevil po stezi nazaj.

Prav ko je ura udarila dvanajstokrat, je skočil bajtar s steze v gozd. Za grmelo je, da se je zemlja stresla, skale so se sklenile in senožet je vse zagrnila.

Bajtar je mežikal in se oziral — zdelo se mu je, da je sanjal. A držal je pred seboj zvrhan klobuk zlatnikov. Ozrl se je po svojem spremljevalcu, toda — velikan je izginil.

»Pa naj ti Bog povrne, kar si storil meni, siromaku!« je zaklical bajtar proti gozdu.

Svetli mesec mu je kazal pot, da se je vrnil domov. Zdaj je bilo konec njegovega siromaštva. Na kraju, kjer je prej stala revna bajta, si je sezidal lepo hišo in imel je vsega dovolj.

Sosed mu je bil bogat kmet, h kateremu je prejšnje čase bajtar hodil na delo. Kmet je bil skopuh in ošabnež in jezilo ga je bajtarjevo bogastvo.

Ko je čul, na kakšen način je bajtar obogatel, je sklenil, da pojde tudi on v »Zlate čeri« po zaklad.

Neke noči vzame dve veliki vreči in se napoti skozi gozd. Ura se je bližala polnoči.

Kar začuje kmet za seboj bučanje in šumenje — kakor vihar se je podil za njim divji mož z veliko smreko na ramenu. Kmet skoči v stran za debelo drevo. Velikan prilomasti mimo. Velika veja se za takne za drevo. Divji mož zarjove in pobegne. Kmet pa se mu škododeljno zasmije:

»Ha! Prav se ti godi! Pa hodi počasi!«

Še na misel mu ne pride, da bi velikanu pomagal.

Velikan ježno potegne, da se odlomi veja. S strašnim rjoventjem se zadrevi divji mož po gozdu. Kmet hiti za njim. Pri senožeti, ki so jo ljudje imenovali »Zlate čeri«, ga doteče.

»Odpri mi pot do zaklada!« zahteva kmet.

Divji mož se zagrohoče, da odmeva po gozdu. Reče pa ničesar, temveč toplotne z nogo, ko začne biti ura v dolini.

Zemlja se strese, strašno zagrmi in senožet se razgrne. Pokaže se bela stezica, ki vodi do črnih železnih vrat. Kmet se zapraši po stezici, vrata se sama odpro. Zlat sijaj se zablešči kmetu naproti, kmet plane k veliki skrinji, polni zlatnikov, in grabi in grabi, da na grabi polno vrečo. A še mu ni bilo dosti. Še drugo vrečo si nasuje. In še v žepe si nagrabi zlata.

Naposled začuje čudno bobnenje, da se stresa zemlja. Kmet plane z obema vrečama na ramenih skozi vrata na stezico.

Prepozno!

Ni še pretekel polovico poti, ko v gori strahovito zagrmi in — skale se zapro in senožet jih zagrne.

Začul se je le strašen krik, da je odmevalo med gorami in odgovoril mu je divji grohot. Kmeta pa od tiste noči ni nihče več videl.

ČLOVEK — OTROK PRIRODE

DR. ROMAN SAVNIK

V gorskem zatišju

Visoko v gorovju, v neposredni bližini ponosnih sneženih vrhov in daleč od velikomestnega vrvenja živi človek svoje posebno življenje. Tu ne pozna udobnih cest in železnic, ki bi ga vezale z zunanjim svetom, komaj da hiti mimo kak šumeči, kristalnočisti potok daljnim dolinskim prebivalcem naproti, ako se že prej ne poizgubi na neizmerni, od strmih gorskih pobočij zaprti planoti. Bolj kot kje drugje se čuti tu človek zvezanega z naravo, ki se mu razodeva v nepopisno lepem, a tudi strašnem veličastju. Okrog njega se kopajo v soncu ledene poljane, okrog njega se vsipajo strele iz sivih oblakov, ki mu vise tako nizko nad glavo. Tu se čuti daleč od ljudi in od sveta in tako blizu nebes in boga. Zato je prebivalec gora resnoben, pogreznjen vase in globoko veren. Vsak dan čuti nadmočno naravo in njene sile, s katerimi se mora vztrajno boriti za obstanek.

Korak stanovalca gora je umerjen in premišljen. Kajti malokdaj stopa po ravnem, zato pa je vajen strmih spolzkih steza, na katerih vztraja ure in ure, ne da bi pomislil na počitek. Kvečjemu da se za trenotek ustavi, da se razgleda, kod je najbolje kreniti, toda oklevanja ne pozna na še tako opasnih prepadnih mestih. Tveganje življenja mu je vsakdanji dogodek, zato ima naravnost prirojeno hladnokrvnost.

V gorah ni mesta za slabiče in bojazljivce. Tod prebivajo krepki in ponosni ljudje nezlomljive volje, ki cenijo svobodo nad vse. Nikjer ni bolj ukoreninjena ljubezen do rodnega krova in do domovine. To so izpričali in izpričujejo gorski narodi v nešteto primerih. Cela stoletja so odbijali maloštevilni Švicarji napade mogočnih sosedov na njihovo alpsko domovino, enako je gnalo Črnogorce svobodoljubje v večni boj s Turki, ki so se zaman trudili, da bi si podvrgli njihovo siromašno gorsko skalovje. Že stari Rimljani